

**ปรากฏการณ์ความสำเร็จของการบริหารเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน:
กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกพะยอม อำเภอลงู จังหวัดสตูล**

**The Phenomenon of Success for sustainable Network Management
of Local Community: Case study in Ban KhokPayom Community,
Amphoe La-ngu, Satun Province**

ดนุวัต สุวรรณวงศ์^{1*} และนวนิทย์ เอ็มเอก²
Danuvat Suwanvong^{1*} and Nawit Amage²

^{1,2} ดร., วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

^{1,2} Ph.D, College of Innovation and Management, Songkhla Rajabhat University

* Corresponding author, E-mail: d.suwanvong@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกพะยอม อำเภอลงู จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่าสภาพการบริหารเครือข่ายของชุมชนบ้านโคกพะยอมอยู่บนพื้นฐานของสภาพภูมิศาสตร์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ทั้งในรูปแบบกลุ่มกิจกรรม กลุ่มเยาวชน กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น ภายใต้ความร่วมมือที่เชื่อมโยงแบบเครือข่าย ได้แก่ บ้าน โรงเรียน และมัชยิต การสร้างกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ของแกนนำชุมชนผ่านการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นอย่างต่อเนื่อง มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารชุมชนภายใต้กลุ่มองค์กรภายในชุมชนที่หลากหลาย จนในที่สุดกลายมาเป็นการบริหารเครือข่ายของชุมชนที่มุ่งเน้นไปที่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยมีการวางแผนเป้าหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชน เผยแพร่องค์ความรู้ของชุมชน กำหนดกฎ กติกา และวางระเบียบภายในชุมชน รวมถึงสร้างรายได้เสริมแก่คนในชุมชน

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกพะยอม พบว่า มี 10 ปัจจัย ได้แก่ (1) มีการเตรียมตนเองหรือเตรียมชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางร่วมกัน (2) มีการทำงานเป็นทีมการทำงานด้วยความรัก ความสามัคคี (3) ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ (4) มีองค์กรชุมชนที่หลากหลายแต่มีเป้าหมายเดียวกัน (5) มีการบริหารร่วมในระดับชุมชนและการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม (6) มีกิจกรรมที่สอดแทรกการเรียนรู้ (7) เข้าใจและศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (8) มีการใช้ประโยชน์จาก Social Network (9) การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ (10) สร้างเป้าหมายร่วมสู่ชุมชนเศรษฐกิจสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ปรากฏการณ์ เครือข่าย ชุมชน

Abstract

The objectives of this Qualitative method research were to investigate of condition for sustainable Network Management of Local Community and factors affecting of Success for sustainable Network Management of Local Community case study in Ban KhokPayom Community, Amphoe La-ngu, Satun Province. The results of the study revealed that condition for Network Management in Ban KhokPayom Community based on the geography that has plenty of natural resources. To build the learning process in the community both in the pattern of activity groups, Youth group, Mangrove Conservation Group, including knowledge transfer to the local curriculum. Under a cooperation network linking the home, school and mosque. To build the learning process of Leaders or community leaders through meetings for exchange opinions continuously. The set up of a committee for manage the community under organizations groups within a diverse community. Eventually became a network management of community by focused Community based tourism under natural resources that are available locally. With that goal, The conservation forest community, Disseminate knowledge of community, Set rules and regulations within the community, As well as generate income for the community.

The Factors affecting of Success for sustainable Network Management of Local Community case study in Ban KhokPayom Community. revealed that there are 10 factors, including(1) Are preparing themselves or prepare the community for determine direction together. (2)There teamwork, Working with love, harmony.(3) Complete Resource and cultural identity. (4) A variety of community organizations, but with the same goal. (5) A joint management in the community level and a fair distribution of benefits.(6) Has activity fielded learning. (7) Understand and study the concept of sufficiency economy. (8) Utilization from Social Network (9) The support of government agencies involved. and (10) Build a common goal to create an economic community.

Keywords: Phenomenon, Network, Local Community

บทนำ

การบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการปฏิบัติการใน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลง ด้านต่างๆ ของโลก การรวมศูนย์อำนาจและการดำเนินงานของรัฐบาล (เสรี พงศ์พิศ, 2548) การบริหาร เครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการประสานงานบุคคลหรือองค์กรทั้งที่มีอยู่ใน ชุมชนและกับภายนอกชุมชน การบริหารเครือข่ายจึงเป็นเครื่องมืออันทรงพลังของชุมชนในการสร้างความ เข้มแข็งและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนของชุมชน ภายใต้หลักของความเสมอภาคและเท่าเทียมกันการ แลกเปลี่ยนทรัพย์สินหรือบริการต่างๆ ในลักษณะของช่วยเหลือเกื้อกูลกันและการถ้อยทีถ้อยอาศัยกันซึ่ง สิ่งนี้ถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยแก้ปัญหาเรื่องการขาดความร่วมมือและการประสานพลังในการดำเนินกิจกรรม

เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรชุมชนในหมู่บ้านเดียวกันที่ต่างกลุ่มต่างทำงานของตนไม่ติดต่อช่วยเหลือกันและกันนำมาสู่การก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ซึ่งสามารถมองเห็นได้จากผลงานที่สมาชิกดำเนินการการสร้างสรรค์องค์ความรู้สู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประสบการณ์ในการพัฒนาการถ่ายทอดวิธีการดำเนินงานหรือกิจกรรมและระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง(ประเวศ วะสี, 2538)

ชุมชนบ้านโคกพะยอม อำเภอละงู จังหวัดสตูลเป็นชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและประกอบอาชีพการทำประมง ทำนา และสวนยางพารา มีลำคลองตื้นหึ่งเป็นลำคลองสายหลักที่ไหลผ่านชุมชนก่อนไหลลงสู่ทะเลอันดามันทิศตะวันตกเป็นทุ่งนาสลับกับสวนยางเป็นหย่อมๆซึ่งผสมผสานความหลากหลายได้อย่างลงตัวโดยนอกจากอาชีพหลักแล้ว ก็ยังมีกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ จนทำให้ชุมชนได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว จากการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นภายใต้กลุ่มต่างๆ ที่มีเป้าหมายร่วมกันในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการชุมชน การจัดการวิถีชีวิตชุมชนการสร้างบทบาทของผู้หญิง การสร้างกลุ่มออมทรัพย์ การจัดทำแผนการดำเนินงานของชุมชน และหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการถ่ายทอดการเรียนรู้สู่ลูกหลาน (พัชรภรณ์ทวีสิริกรรม, 2555) จนกล่าวได้ว่า ชุมชนบ้านโคกพะยอม ถือเป็นชุมชนตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จด้านการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

จากความสำเร็จข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ความสำเร็จของการบริหารเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกพะยอม อำเภอละงู จังหวัดสตูลเพื่อที่จะได้ทราบถึงสภาพการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่น และทำให้ทราบว่าปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อพัฒนาให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็งโดยคนในชุมชน อันเป็นฐานรากสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวมในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกพะยอม อำเภอละงู จังหวัดสตูล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกพะยอม อำเภอละงู จังหวัดสตูล

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

เกรียงศักดิ์เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายว่าเครือข่ายอาจเป็นการร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล/กลุ่ม/องค์กรประเภทเดียวกันหรืออาจเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม/องค์กรต่างประเทศเครือข่ายมีได้หลายระดับตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อปัจเจกเช่นการเชื่อมโยงระหว่างข้าราชการกับข้าราชการด้วยกันการเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกกับกลุ่มเช่นการเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกลุ่มเช่นการเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษาด้วยกันหน่วยงานราชการกับหน่วยงานเอกชน สถานศึกษากับหน่วยงานธุรกิจ เป็นต้นและการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่อเครือข่ายกลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่

การบริหารเครือข่ายในระดับของชุมชนหรือหมู่บ้าน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น และขนาดของเครือข่ายทั้งในด้านพื้นที่และด้านประเด็นกิจกรรมที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามในเชิงของแนวคิดและหลักการการบริหารเครือข่ายระดับชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นควรอยู่บนพื้นฐานของ

หลักการจัดการ 3 อย่าง คือ (1) การจัดการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่น (2) การจัดการที่มีความสอดคล้องและรองรับกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น (3) การจัดการที่มีความเหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นเป็นหลัก (เสรี พงศ์พิศ, 2548)

อย่างไรก็ตาม การบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนเพียงใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้ (เสรี พงศ์พิศ, 2548)

1. สมาชิกของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น โดยมีทั้งที่เป็นระดับบุคคลกลุ่มคนองค์กรหรือชุมชน โดยต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ประสานงานให้การดำเนินกิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่น

2. วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งถือเป็นจุดร่วมที่สำคัญของการเป็นเครือข่ายดังนั้นความชัดเจนของเป้าหมายจึงมีความสำคัญต่อการเข้าร่วมและคงอยู่ของสมาชิกที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายเพราะสมาชิกที่มาเข้าร่วมต้องมีคำตอบสำหรับตัวเองว่าเข้ามาร่วมในเครือข่ายเพื่ออะไร

3. ระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย โดยสมาชิกของเครือข่ายมารวมกันด้วยความสมัครใจและสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานมีความเท่าเทียมกันในการดำเนินกิจกรรมมีระบบในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์หรือการถักทอสายใยของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกให้เกิดความยั่งยืน

4. การบริหารจัดการสมาชิกเครือข่ายต้องเป็นผู้ร่วมกันกำหนดการบริหารและการจัดการเครือข่ายทั้งโครงสร้างสถานภาพและบทบาทของสมาชิก กฎระเบียบที่ใช้ร่วมกันการประสานงาน การติดต่อสื่อสารแผนและโครงการ งบประมาณ เป็นต้น

5. ผู้ประสานงานบริหารและการจัดการเครือข่ายที่ทำการคัดเลือกโดยสมาชิก ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในลักษณะของคณะกรรมการอาจมีศูนย์กลางประสานงานเพียงศูนย์เดียวหรือหลายศูนย์

6. กิจกรรมร่วมกันเครือข่ายต้องมีกิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันดำเนินงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายซึ่งควรจะเป็นกิจกรรมในการดำเนินงานของเครือข่ายตามปกติ และกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้สมาชิกได้ร่วมกิจกรรมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

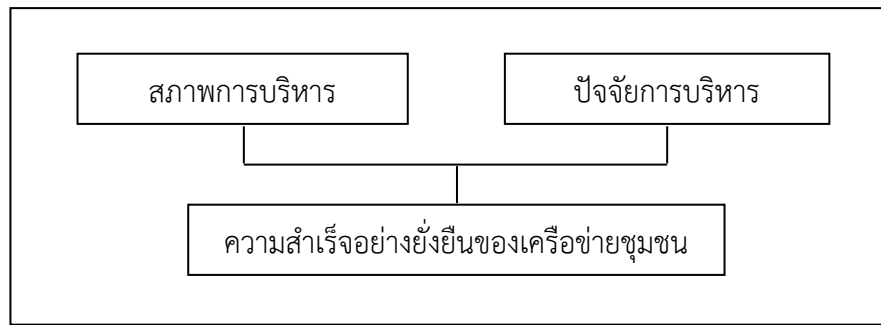
7. การรวมพลังสมาชิกเครือข่ายต้องมีการรวมพลังหรือศักยภาพของสมาชิกมาใช้ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมร่วมกัน เพราะพลังของเครือข่ายเป็นพลังที่เพิ่มขึ้นแบบทวีคูณ

8. การสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกันสมาชิกต้องสนับสนุนส่งเสริมสมาชิกคนอื่นๆ ให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ต่างทำ โดยทุกคนต้องตระหนักถึงความสำคัญของสมาชิกแต่ละคนมีจิตสำนึกในการบรรลุเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกัน

9. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยสมาชิกของเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างกว้างขวางทั้งการร่วมเรียนรู้ร่วมสรุปบทเรียน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์

10. ผลงานของเครือข่ายเครือข่ายต้องมีผลการดำเนินงานเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของเครือข่าย โดยความสำเร็จดังกล่าวคือการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การวิจัยในครั้งนี้สามารถนำเสนอกรอบแนวคิดได้ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 โครงสร้างกรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยาซึ่งเป็นการศึกษาจากบุคคลบอกหรือบรรยายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ด้วยการวิเคราะห์ การรับรู้ และบอกรายละเอียดของสิ่งที่ประสบ และสิ่งเหล่านี้จะถูกบรรยาย อธิบาย และตีความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจภายใต้ความคิดเห็นในเรื่องหนึ่งๆ จากประสบการณ์ของบุคคลที่หลากหลาย (ชาย โพธิ์สิตา, 2550)

ฉะนั้น การวิจัยครั้งนี้จะเริ่มต้นด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดประชุมสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงอุปนัย จากนั้นสรุปผลการวิจัยโดยบูรณาการข้อมูลทั้งหมดผ่านการตีความข้อมูลจากความคิดเห็นต่างๆ ที่ผ่านการสัมภาษณ์และการจัดประชุมสนทนากลุ่มเพื่อเสนอผลการศึกษาจากการใช้ชุมชนบ้านโคกพะยอม อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นกรณีศึกษา

ในส่วนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในขั้นตอนของการสัมภาษณ์เชิงลึก จะมีผู้ให้ข้อมูลอยู่ระหว่าง 5 ถึง 25 ท่าน การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำหรับขั้นตอนนี้ จะดำเนินการโดยใช้เกณฑ์ของ Creswell (2014) ที่อธิบายไว้ว่าในการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ควรมีขนาดของตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมอยู่ระหว่าง 5 ถึง 25 คนต่อการศึกษาหนึ่งๆ และในส่วนของการจัดประชุมสนทนากลุ่มจะมีจำนวนขั้นต่ำอยู่ที่ 4 คน และขั้นสูงสุดไม่เกิน 12 คน (Marshall & Rossman, 2011)

ส่วนการเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกโดยยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลักโดยเลือกผู้ที่เป็นบุคคลที่มีความรู้ มีประสบการณ์ สามารถให้ข้อมูลได้ดี และมีความเกี่ยวข้องต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษา

โดยการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัย

ผลการวิจัย

การบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อคำว่าเครือข่าย และเหตุผลที่ต้องมีการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่น ไว้ในลักษณะใกล้เคียงกัน โดยสามารถแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

- เครือข่ายคือกลุ่มคนที่มีแนวคิดและอุดมการณ์เดียวกันเพื่อขับเคลื่อนงานในทิศทางเดียวกัน
- เครือข่ายคือ การดำเนินกิจกรรมในลักษณะของการประสานงานร่วมกัน
- เครือข่ายคือ การทำงานของกลุ่มคนที่มารวมตัวกันและมีเป้าหมายร่วมกัน
- เครือข่าย คือ การรวมพลังของคนในชุมชนเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยกัน
- เครือข่ายคือ การบูรณาการการทำงานให้เป็นหนึ่งเดียว

เหตุผลที่ต้องมีการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่น

- เพื่อสร้างพลังในการต่อรองการจัดสรรผลประโยชน์และอำนาจในเรื่องต่างๆของชุมชน
- เพื่อสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือที่หลากหลาย และเกิดการดำเนินงานแบบประสานงานร่วมกัน
- เพื่อให้สามารถบริหารจัดการชุมชนได้โดยคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ
- เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น และสร้างพลังของการปกป้องชุมชน
- เพื่อร่วมคิด ร่วมสร้าง และร่วมวางแผนทางต่างๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนด้วยกัน

และเมื่อพิจารณาในเชิงสภาพการบริหารเครือข่ายของชุมชนบ้านโคกพะยอม อำเภอละงู จังหวัดสตูลหากอธิบายในภาพรวมโดยสรุปจากผู้ให้การสัมภาษณ์นั้น พบว่า เป็นการจัดการเครือข่ายชุมชนที่เกิดขึ้นแรกเริ่มจากคนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนจนได้รับรางวัลต่างๆ เช่นรางวัลลูกโลกสีเขียวจากปตท. รางวัลชุมชนอยู่เย็นสุขจนทำให้มีหน่วยงานกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ ได้เข้ามาศึกษาดูงานเรียนรู้วิถีชีวิตกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชนจนในที่สุดทำให้ชุมชนเกิดแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีอาสาสมัครนานาชาติเพื่อพัฒนาสังคมเข้ามาร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับคนในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวต่างชาติกับคนในชุมชนทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในรายละเอียดจากการให้สัมภาษณ์ของนักวิชาการและชาวบ้านในพื้นที่ พบว่า สภาพการจัดการชุมชนบ้านโคกพะยอมในอดีตมีปัญหาการพัฒนาชุมชนที่ไม่ทั่วถึง มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ที่โดนทำลายจากการสัมปทานป่า ประกอบกับมีการใช้เครื่องมือทุนแรงในการจับสัตว์น้ำทางทะเลจนทำให้มีจำนวนสัตว์น้ำลดลง จนส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของชาวบ้านในชุมชนหลังจากนั้น ในปี พ.ศ.2538 มีการเลิกสัมปทานป่าไม้และชุมชนก็ได้เริ่มเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้กับกลุ่มประมงพื้นบ้านชุมชนบ้านหัวหินและต่อมาได้ร่วมกับชมรมประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูลในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชาวบ้านและกฎหมาย สิทธิของชุมชน ชุมชนจึงได้มีการกำหนดกฎ กติกา และระเบียบต่างๆ ของชุมชนในส่วนของ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนซึ่งภายใต้สภาพการจัดการดังกล่าวส่งผลให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภายใต้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมจากนั้น ก็ได้มีการรวมกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน มีการทำปะการังเทียม การปลูกป่า ปลอ่ยสัตว์ มีการแบ่งโซนป่า การรวมกลุ่มต่างๆ การจัดตั้งคณะกรรมการ กำหนดกฎ ระเบียบ และมีการสำรวจป่าเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนนักศึกษา จนส่งผลให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2548 ถือได้ว่าการบริหารเครือข่ายของชุมชนบ้านโคกพะยอมภายใต้สภาพการณ์ต่างๆ ดังกล่าว เป็นจุดกำเนิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโคกพะยอมที่ชัดเจน อันสะท้อนให้เห็นได้ว่าเป็นการบริหารเครือข่ายภายในชุมชนที่มีกลุ่มต่างๆ ภายใต้เป้าหมายร่วมเดียวกันโดยที่มาของจุดกำเนิดหรือเป้าหมายร่วมดังกล่าว สืบเนื่องจากนักศึกษาชมรม “แบกเป้” จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ได้เข้ามาช่วยในการพัฒนาเรื่องการจัดการป่าร่วมกับชาวบ้านในชุมชน จนปี พ.ศ. 2549 ชุมชนบ้านโคกพะยอมได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว จาก บริษัท ปตท.และจากการได้รับรางวัลดังกล่าวได้ส่งผลให้คนในชุมชนเล็งเห็นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่ามากยิ่งขึ้น จนต่อมาชุมชนบ้านโคกพะยอมจึงได้รับรางวัลเขียวขจีดีเด่น จากกระทรวงมหาดไทยรางวัลอยู่เย็นเป็นสุข (Smart village) จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และรางวัลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีเด่นจากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้จนทำให้ชุมชนบ้านโคกพะยอมเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

ผลจากการได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเดินทางมาเยี่ยมชมและศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก จนทำให้ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมกันหาวิธีการบริหารจัดการของชุมชนเพื่อรองรับผู้มาเยือน จนในที่สุดกลายมาเป็นการบริหารเครือข่ายของชุมชนที่มุ่งเน้นไปที่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโคกพะยอมภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยมีการวางเป้าหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชน เผยแพร่องค์ความรู้ของชุมชน กำหนดกฎ กติกา และวางระเบียบภายในชุมชน รวมถึงสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน โดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ

และจากการสัมภาษณ์ผู้แทนสายนักวิชาการ ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการบริหารเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชุมชนเองต้องเข้าใจและยึดถือปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน ว่าเป็นการดำเนินงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชนบนพื้นฐานของต้นทุนในชุมชนท้องถิ่นจำนวน 5 ด้านได้แก่ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติและวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการบริหารจัดการโดยชุมชนและเพื่อชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดการดำเนินงานร่วมกันแต่ภายใต้ความยั่งยืนนั้น ชาวบ้านในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนร่วมกันเพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของ เกิดความรักและห่วงแหน

ชุมชนบ้านโคกพะยอม ถือเป็นชุมชนหนึ่งที่มีความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านได้ให้ข้อมูลไปในลักษณะทิศทางเดียวกันว่าในช่วงแรกเริ่มนั้นชุมชนบ้านโคกพะยอม มีจุดเด่นในด้านความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชนการมีพื้นที่ทางสังคมที่ได้รับการยอมรับรวมถึงภาพรวมของพื้นที่มีศักยภาพในการพัฒนาโดยเริ่มต้นจากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต่อเนื่องมาจนเป็นการดำเนินงานเพื่อเป็นชุมชนการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ซึ่งการดำเนินงานได้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพชุมชนช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการดำเนินงานมีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชนโดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัย เข้ามาศึกษา ร่วมพัฒนา และให้ความช่วยเหลือเรื่องต่างๆ ภายหลังจากที่ชุมชนริเริ่มการพัฒนาจนเป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลายท่าน ได้ให้ข้อมูลต่อประเด็นที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ทั้งในส่วนของจากกรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกพะยอม ซึ่งบางส่วนก็มีการดำเนินการ แต่บางส่วนก็ยังขาดหายไป และในเชิงของภาพรวมทั่วไป โดยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

1. มีการเตรียมตนเองหรือเตรียมชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางร่วม

ด้วยการพัฒนาตนเองหรือพัฒนาชุมชนเช่นการหาหรือศึกษาองค์ความรู้เพิ่มเติมเพื่อจะได้นำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนภายใต้ปัจจัยแวดล้อมเชิงพื้นที่ที่มี โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการและดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

2. มีการทำงานเป็นทีมการทำงานด้วยความรัก ความสามัคคี

อันถือเป็นจุดแข็งของการทำงานของคนในชุมชน โดยทุกคนในชุมชนช่วยกันทุ่มความคิดทุ่มแรงกายเพื่อชุมชนเพื่อความสำเร็จของชุมชนโดยไม่ถือว่าเป็นผลงานของคนใดคนหนึ่งแต่ผลงานทั้งหมดเป็นของชุมชนโดยชุมชนต้องสร้างบรรยากาศในการทำงานให้มีความไว้วางใจกันเชื่อใจกันมีความผูกพันกันจน

ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีกันภายในชุมชนเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง ประโยชน์ที่ได้รับก็คือชุมชนเกิดผลงานต่างๆ มากมายเป็นที่รู้จักของบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกมากขึ้น

3. ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์

ดังกรณีของชุมชนบ้านโคกพระยอม จะพบว่าได้ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและมีวิถีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชน

4. เมืองค้ำชูชุมชนที่หลากหลายแต่มีเป้าหมายเดียวกัน

ชุมชนบ้านโคกพระยอม เมืองค้ำชูชุมชนที่หลากหลายภายใต้ฐานทรัพยากรเดียวกัน ทำงานร่วมกัน ในลักษณะเครือข่ายและมีเป้าหมายเดียวกันคือการเที่ยวโดยชุมชนและการเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกันมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆที่เป็นคนในพื้นที่ ที่มีความหลากหลายตามประสบการณ์และการเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์จริงในพื้นที่ชุมชนจนทำให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน

5. มีการบริหารหรือการจัดการร่วมในระดับชุมชนและการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

ชุมชนบ้านโคกพระยอม มีความหลากหลายเชิงกิจกรรมในพื้นที่ ทำให้เกิดการดำเนินงานโดยการบริหารแบบเครือข่าย ด้วยการออกกฎกติกา หรือระเบียบต่างๆ ที่ต้องถือปฏิบัติร่วมกัน ทั้งในเชิงของการจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงวัฒนธรรมและเชิงการท่องเที่ยวทั้งยังมีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้และมีการกระจายผลประโยชน์ในภาพรวมของชุมชนที่เป็นธรรมอีกทั้งยังมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนซึ่งก่อตั้งโดยคนในชุมชนบ้านโคกพระยอมเอง

6. มีกิจกรรมที่สอดแทรกการเรียนรู้

องค์กรต่างๆในชุมชนบ้านโคกพระยอมมีลักษณะของกิจกรรมที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้จนมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือนซึ่งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งชาวบ้านและผู้มาเยือน

7. เข้าใจและศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลไว้อย่างน่าสนใจว่า การเข้าใจและศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ถือเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งของการบริหารจัดการเชิงเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นที่มีความยั่งยืน ซึ่งชุมชนบ้านโคกพระยอม น่าจะมีความเข้าใจในประเด็นนี้ในระดับหนึ่ง ตามอย่างไรก็ตามทุกชุมชนต้องให้ความสำคัญต่อประเด็นนี้มากๆ เพราะจะทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอดีกับศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองรวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อคนอื่นๆในสังคม ดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยตั้งอยู่บนหลักของ “รู้รักสามัคคี” และใช้สติปัญญาปกป้องตนเองไม่ให้หลงในกระแสโลกาภิวัตน์โดยไม่รู้จักเหตุและผลตามสภาพแวดล้อมของตนให้รู้จักแยกแยะสิ่งดีสิ่งเลวสิ่งที่เป็นประโยชน์และรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนเป็นที่ตั้ง

อย่างไรก็ตาม ในส่วนปัจจัยดังกล่าว ชุมชนบ้านโคกพระยอมหรือชุมชนอื่นๆ มีอย่างน้อยเพียงใดนั้นให้ลองพิจารณาประเมินจากประเด็นต่างๆ 6 ด้าน คือ (1) เกิดการลดรายจ่าย(2) เพิ่มรายได้(3) ประหยัด (เช่น มีการออมมีกลุ่มออมทรัพย์) (4) ส่งเสริมการเรียนรู้ (5) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม(6) เอื้ออาทรต่อกัน (ช่วยเหลือกันรู้รักสามัคคีต่อกัน)

8. มีการใช้ประโยชน์จาก Social Network

เพราะว่า Social Network ต่างมีผู้คนใช้งานจำนวนมากมายมหาศาลเสมือนเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีกลุ่มลูกค้าอยู่แล้วดังนั้นชุมชนก็ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้มาช่วยในการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของชุมชนทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์แก่ผู้ที่สนใจ ผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวที่ชอบรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนอีกทางหนึ่งด้วยอย่างเช่น Facebook

9. การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารงานชุมชนเพิ่มขีดความสามารถของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนและการพัฒนาชุมชน มีการส่งเสริมการจัดการความรู้องค์ความรู้ต่างๆที่มีในชุมชนภูมิปัญญาต่างๆมาเป็นจุดในการท่องเที่ยว และศึกษาดูงานเช่นการเลี้ยงปลาในกระชังการอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้นดังที่ชุมชนบ้านโคกพะยอมได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานต่างๆมากมาย เช่น สมาคมอาสาสมัครนานาชาติเพื่อพัฒนาสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตรัง เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล เป็นต้น

10. สร้างเป้าหมายร่วมสู่ชุมชนเศรษฐกิจสร้างสรรค์

จากการดำเนินการหรือก่อตั้งองค์กรชุมชนต่างๆ ของชุมชนบ้านโคกพะยอม ทำให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายภายใต้เป้าหมายร่วม คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในเชิงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีชีวิตป่าชายเลนการพัฒนาที่พักโฮมสเตย์จนทำให้เกิดเป็นชุมชนท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนเข้ามาในชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

จากสภาพภูมิศาสตร์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีฐานทรัพยากรธรรมชาติสำคัญ ประกอบกับการเสื่อมสภาพของป่าชายเลนจากการสัมปทานทำไม้ในป่าชายเลน ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านได้มาร่วมคิด ร่วมทำ และเรียนรู้ปัญหาซึ่งกันและกัน จนนำมาสู่การบริหารท้องถิ่นโดยชุมชน มีการหว่านเพาะเมล็ดพันธุ์แก่ลูกหลาน เพื่อการสร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ อันเป็นกระบวนการที่ชุมชนให้ความสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยการดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยเสมอ มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ทั้งในรูปแบบกลุ่มกิจกรรม กลุ่มเยาวชน กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องต่างๆ ให้ลูกหลานได้ศึกษาในโรงเรียน อันเกิดขึ้นจากความร่วมมืออย่างเต็มที่ของชุมชน โรงเรียน รวมไปถึงมัสยิตประจำชุมชน เป็นการจัดการที่เชื่อมโยงแบบเครือข่าย ได้แก่ บ้านโรงเรียน และมัสยิต ที่ร่วมมือร่วมใจกันในการเสริมสร้างความรู้และแนวคิดต่างๆ โดยกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ของผู้นำชุมชนและชาวบ้าน โดยจะมีการพูดคุยประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นอย่างต่อเนื่อง

ชุมชนบ้านโคกพะยอมดำเนินงานบริหารชุมชนจนประสบความสำเร็จและได้รับรางวัลต่างๆ มากมายนั้น อันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ ทั้ง 10 ปัจจัย ซึ่งปัจจัยแรก คือ ชุมชนมีการเตรียมตนเองหรือเตรียมชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางร่วม โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน นั้น ถือเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดต่อการสร้างความสำเร็จในการบริหารจัดการหรือการดำเนินงานของชุมชน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวและให้รายละเอียดไว้ว่าเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยทั้งเครือข่ายปัจจัยภายใน คือ คนภายในชุมชนเอง และเครือข่ายปัจจัยภายนอก คือ บุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน เพื่อร่วมการดำเนินงาน เช่นผู้นำชุมชนกลุ่มองค์กรต่างๆภาคีการพัฒนา นโยบายระดับต่างๆซึ่งช่วย

ขับเคลื่อนการทำงานของชุมชน โดยมีวิธีการดำเนินงานคือ ขั้นที่ 1 หน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการศึกษา ควรให้ข้อมูลแก่ชุมชน ขั้นที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนขั้นที่ 3 มีการศึกษาชุมชน โดยนักวิชาการ สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ร่วมกับชาวบ้านซึ่งเป็นลักษณะการทำงานร่วมกับชาวบ้าน ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันทั้งในด้านศักยภาพ ข้อจำกัดโอกาส และความเสี่ยงซึ่งในขั้นตอนนี้ จะทำให้ชุมชนได้มองเห็นตนเองขั้นที่ 5 ร่วมกันพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อนโดยมีชุมชนเป็นหลัก และมีหน่วยงานภายนอกเป็นองค์กรหนุนเสริม ขั้นที่ 6 วางรูปแบบการบริหารจัดการขั้นตอนนี้เป็นการจัดตั้งให้มีคณะทำงานโดยให้มีคณะกรรมการกลางขึ้นมาบริหารจัดการกำหนดรูปแบบของการดำเนินงานในภาพรวมของชุมชนและองค์กรชุมชนต่างๆ ขั้นที่ 7 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้รับรู้และช่วยให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจขั้นที่ 8 ทดลองดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนนี้ อาจจะเป็นการจัดกิจกรรมนาร่องเพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชนขั้นที่ 9 ดำเนินการประเมินผลเพื่อช่วยให้เกิดการทบทวนตนเองและแก้ไขข้อบกพร่อง และขั้นที่ 10 พัฒนาองค์กรชุมชน โดยพยายามให้เกิดกิจกรรมการฝึกอบรมเช่นการบริหารจัดการชุมชนเพื่อความยั่งยืนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน การสร้างและพัฒนาเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้นและการศึกษาดูงานสำหรับแกนนำองค์กรชุมชนเพื่อเสริมโลกทัศน์พัฒนาทักษะการบริหารและการจัดการในชุมชนอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายๆกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรวิทย์ จันทกุล (2553) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นสู่ตำบลสุขภาวะกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ซึ่งผลการศึกษาพบว่าในเชิงกระบวนการนั้น โดยทั่วไปจะมุ่งเน้นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมทั้งภายในองค์กรภายในชุมชนและภาคีภายนอกร่วมสร้างภาคีพัฒนาเป็นเครือข่ายที่เกิดจากความสมัครใจ และสอดคล้องกับวิทย์ จันทร์แดง (2555) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ผลการวิจัยพบว่า 1. นโยบายการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ต้องดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน 2. ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากร และการพัฒนาองค์กรในชุมชน 3. รูปแบบใหม่ที่ค้นพบคือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1. การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน 2. ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติ 3. แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ การฟื้นฟูชุมชน การปรับตัวของชุมชน และการดำรงอยู่ของชุมชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

ควรมีการจัดทำการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์เป็นสภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของชุมชนบ้านโคกพะยอม กับองค์กรชุมชนชาวบ้านในชุมชน และผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกลยุทธ์ชุมชน

คำขอขอบคุณ

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาที่ได้มอบทุนสนับสนุนการทำวิจัย ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน และขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สำหรับการจัดงานประชุมวิชาการในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ซีคเซสมิเดีย.
- ชาย โปธิสิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ธีรวิชญ์ จันทกุล. (2553). *การสร้างเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นสู่ตำบลสุขภาวะกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ รป.ม. (การปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเวศ วะสี. (2538). *เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พัชราภรณ์ ทวีสิกรรม. (2555). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการส่งเสริมและขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทยา จันท์แดง. (2555). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน*. วิทยานิพนธ์ รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์). ปทุมธานี: วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, TO: SAGE Publications.
- Marshall, C., & Rossman, B. G. (2011). *Designing Qualitative Research*. (5th ed). Massachusetts, MA: SAGE Publications.